

Täze dil öwrenmek nämüçin derwaýys?

Category: Kitapcy, Sport we turizm

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Täze dil öwrenmek nämüçin derwaýys? TÄZE DIL ÖWRENMEK NÄMÜÇIN DERWAÝYS?

«Başga medeniýetiň dilini öwrenmek şol medeniýete dogry düşünmek üçin ädilen ilkinji ädimdir».

Onlarça «super dilçileriň» aýtmagyna görä, islendik kişi başga dilde ussatlaşyp bilýär (The Independent)

1969-njy ýylyň iýuly örän möhüm ylmy açyşlaryň biriniň bolup geçen aýy boldy. Ýok, «Apollon-11» kosmos gämisiniň gürrüňini edemok. Elbetde, Nil Armstrong bilen Bazz Oldriniň çykan Aý ýörişini kiçi-girim iş hasaplamok. Emma, meniň meniň şol aý nämälimlige sary çykan ýolagçylygym şumada çenli hiç bir astronawtyň garşylaşmadyk kynçylygydy.

Ýat ýurda birinji gezek aýak basyşymdy, hemmeler fransuz dilinde gürleýärdi.

Onçakly durgun bolmadyk Manş deňzinden Dýeppä günin gezelenç üçin geçen Krowliniň talyplaryndan biridim.

Gämidekäm deňize degişli äheňsiz sesler Willandrä ýetensoň azalyp, onlarça adam birinji gezek del ýurda aýak basypdy.

Fransiýanyň çäginde geçmek aňsatdy, talyplarymyz ýüzünde adymyzyň ýazlan pasportlaryna eýe hem bolsa, «dil çäginde» geçmek kyndy.

Meniň okaýan ýerimde öwredilen ikinji dil fransuz diliniň ýerine rus dilidi. Megerem munuň sebäbi Sowet Soýuzy bilen halkara raýdaşlygydy.

Normandiýa bize has ýakynam bolsa, geljegi nazarlaýan idealizm bilen Nowosibirskide gürrüň edip biljekdigimiz göz önüne tutulypdy. Hernäme-de bolsa, XXI asyra gelinende SSSR bilen Birleşen Korollyk iň ýakyn dosta öwrülipdiler.

Başlangyç derejesinde fransuzça gürleşip bilmeýänem bolsak, kenara aýak basan badymyza gözümiň gören zady grammofonda eşiden fransuz aýdymlarynyň sözüdi.

«Fairport Convention» («Фэйрпортское соглашение») rok gruppasynyň Bob Dilanyň “If you’ve gotta go” aýdymyna girizen üýtgeşik röwüşü arkaly “Si tu dois partir”-e düşüniş bilýärdim.

«Tu» sözünüň onçakly gabat gelmeýänem bolsa ýakynlyk manysyny berýändigini indi bilip ýörün.

Iň bolmanda şol tomus fransuzlaryň beýleki ýigrimi hit-aýdymynyň mazasyny görüp bilmedim: Meselem duýguçyl, diňe uly ýaşlylaryň halaýan “Je t’aime...moi non plus” ýaly... Russiýada bolsa bular ýaly aýdymlar düzülmäýärdi.

«Google Translate» ýigrimi ýyl ön oýlanyp tapylan bolsa, Jeýn Birkin we Serž Gensbiryň uly ýaşlylara mahsus «Seni söýýärim... Men seni söýmeýärim» manysyny berýän aýdymyny eýdip-beýdio diňläp bilerdim.

Hiňlenilse-de, gürlenilse-de, ýazylsa-da, dil diýýän zadymyz özbaşyna paroldyr: Bir ses ýa-da şekil seriýasynyň teklibi, pikiri we düşüňjani beýnimden başgasyna geçirmegimi üpjün edýär.

Kompýuterler del menýuny programmanyň kömegi bilen ýeke gezekde terjime edip, turistleriň paroly döwmegine ýardam edip bilýär. Şeýle-de bolsa ol adamzadyň paýlaşýan söhbetleriniň ýerini dolduryp bilmeýär. Garşyňdakyň gürleýän dilinde gürleňsiz, ýolagçylygyňyz baýlaşyp, başga bir medeniýetiň kildini açdygyňyz bar.

Geçen güýzde Sloweniýanyň paýtagty Lýubliýanada geçirilen Poliglot konferensiýasyndan başlap, aradan geçen sekiz aýyň dowamynda birden köp dilde gürläp bilýän «super dilçiler» bilen tanyşdym.

«BBC World Service» üçin birden köp dil bilýän adamlaryň umuny aýratynlyklaryny we 10-20, hatda 50 dili nähili öwrenýändiklerini gürrüň berýän radiogepleşik taýýarlamakçydym. Şeýle-de jahankeşdeler üçin gymmatly bolan bu aýratynlygyň super güýçler gerek boljakdygyny ýa bolmajakdygyny öwrenmelidim.

Ýok ýöne, onlarça super dilçiniň aýtmagyna görä, islendik kişi başga dilde ussatlaşyp bilerdi.

Köp dilde gürläp bilýän Tomas Jeýes şeýle diýipdi:

«Başga medeniýetiň dilini öwrenmek – şol medeniýete dogry düşünmek üçin ädilen birinji ädimdir we eger başga medeniýete düşüňän bolsaňyz, şol medeniýete eýelik edýän ýurt bilen düşünişmezligiňiz minimal derejä gelip düşme ähtimallygy bar». Jeýesiň özi terjimeçi. Onuň edýän işi Ýewropa parlamentindäki adamlaryň biri-birine düşünmegini üpjün etmek.

Gymmatbahaly «Goluaz» («Gauloises») çilimini çekmegim, iň batyrgaý kosmonawty-da gorkuzyp biljek fransuz suw desgasy bilen gidişmegim, şol mekdep gezelenjinden galan beýleki zatlar. Şeýle-de alysdaky egzotik dünýäden jadylanan şekilde Nýuheýwenden ikilenç ýelken açdym.

Dýeppde başlan ýolagçylygyndan bári goňsularyme we olaryň täsin edim-gylymlaryna düşünip biljek derejede fransuz dilini öwrendim. Şeýle-de nemes ee ispan dillerini patdyk-putdyk bilýätin. Poliglot konferensiýasynda berilen tölegsiz ýerli dil dersleri arkaly slowen diline-de düşünip başladym.

Iňlisleriň ýa-da başga birnäçesiniň Ýewropadan ýüz öwürüp başlan döwründe başga dilde gürlemegiň döredýän empatiýasy

hemişekisinden has derwaýys.

Simon KOLDER,
turistik korrespondent.

@SimonCalder

Sişenbe, 09.07.2019 ý. Sport we turizm